

Волотівська І.І.
аспірант,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

ПРОФЕСІОГРАМА ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (1960-І – 1970-І РР. ХХ СТОЛІТТЯ)

1960-і – 1970-і рр. ХХ століття позначилися реформуванням в освітній галузі УРСР. Для покращення підготовки вчителів для загальноосвітніх шкіл УРСР у 1965 році Міністерство освіти УРСР прийняло відповідну постанову щодо вдосконалення навчальних планів (встановлення оптимального співвідношення між профільюючими та іншими навчальними дисциплінами) [1, арк. 30]. А в 1966 році Постановою Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо покращення підготовки спеціалістів і удосконалення керівництва вищою та середньою спеціальною освітою в країні» затвердили новий перелік спеціальностей, за якими здійснювалася підготовка вчителів [6, арк. 43–44].

Аналіз навчального плану підготовки вчителів за спеціальністю «2103 Іноземні мови: англійська, французька, німецька» свідчить про посилення уваги до практичної складової підготовки вчителя [3, арк. 41], проте введення основ наукового комунізму вказувало на певну політизацію та ідеологізацію навчально-виховного процесу у ВНЗ. Студенти також вивчали вступ до мовознавства (76 год.), ОІМ (2100 год.), методику викладання ІМ (76 год.), проте скорочення годин на їх вивчення негативно позначилося на результатах практичної підготовки вчителів з фахових дисциплін. До позитивних зрушень ми відносимо також введення курсу «Географія, історія, культура країни, мова якої вивчається» (60 год.). Перелік курсів другої спеціальності свідчить про формування змісту професійної підготовки майбутніх філологів в умовах стандартизації структури підготовки та варіативності компонентів другої спеціальності.

70-ті роки минулого століття характеризуються частими змінами навчальних планів вишів, які часто були незначними та несуттєвими, проте шукали шляхи поєднання теоретичного навчання і практичної підготовки майбутніх фахівців.

Студент-філолог опановував вступ до мовознавства, порівняльну типологію рідної та іноземної мов, латину, сучасну російську мову. Професійна підготовка вчителя двох іноземних мов передбачала вивчення основної іноземної мови (практична граматики, фонетика, практика усного і писемного мовлення), другої іноземної мови (з 3 курсу); історії мови, фонетики, лексикології, теоретичної граматики, стилістики, методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, країнознавства, історії літератури країни, мова якої вивчається. Практична підготовка передбачала суспільно-педагогічну практику (1–3 семестри); літню в піонерському таборі, навчально-виховну виробничу практику на 4 курсі (4 тижні) з основної спеціальності; педагогічну практику на 5 курсі з основної та другої спеціальності [4, с. 238].

Визначаючи зміст фахової підготовки вчителя ІМ, К. І. Саломатов, С. Ф. Шатилов вважали необхідним спиратися на той мінімум знань і вмінь, які були необхідні майбутньому спеціалісту для здійснення своєї професійної діяльності в даний період [7]. Проте, до професійних якостей учителя відносяться не лише знання та вміння, а й якості особистості педагога. На думку методистів В. М. Багрецова, Є. С. Рабунського, К. І. Саломатова, С. Ф. Шатилова, професіограма вчителя іноземної мови (запропонована ними та затверджена в 1976 році [5]) базувалася на таких теоретичних положеннях:

1. Структурно-функціональний підхід до аналізу педагогічної діяльності.
2. Урахування специфіки іноземної мови як навчального предмета.
3. Урахування психологічних закономірностей формування професійно-педагогічних умінь та навичок у практичній діяльності вчителя.
4. Відповідність структури й характеру знань і вмінь майбутнього вчителя потребам і специфіці педагогічної діяльності з навчання іноземної мови в середній школі.
5. Урахування взаємозв'язку та взаємозалежності самоосвіти і практичної діяльності випускника в період його адаптації до конкретних умов самостійної роботи в школі [7, с. 79–85].

Професіограма вчителя вимагала правильного планування та проведення уроку, вибору та дозування навчального матеріалу, моделювання мовних ситуацій, раціонального поєднання різних форм роботи, творчого користування матеріалу підручників і методичок, проведення ідейно-політичного виховання в ході вивчення предмету. Професіограма також визначала п'ять основних функцій педагогічної діяльності вчителя іноземних мов: комунікативно-навчальну, конструктивно-планувальну, організаційну, виховну та дослідницьку. Усі професійні сторони діяльності могли знайти своє відображення в підготовці вчителя з усіх видів навчально-виховної роботи у вузі. Тому під час навчання у виші необхідно було орієнтувати студентів на постійне вдосконалення та інтенсифікацію методів і прийомів навчання в майбутній педагогічній діяльності.

Необхідний був ретельний підбір навчального матеріалу та ТЗН, раціональне використання часу та швидкий темп на уроці, різноманітні форми опитування домашнього завдання та засвоєння нових знань, позакласна робота та ін. Фахова підготовка вчителя іноземної мови повинна була максимально співвідноситися з навчанням іноземної мови в школі. Таким чином, у професіограмі вчителя ІМ продовжувалася реалізація педагогічного спрямування фахової підготовки. Вузівська та шкільна методики допомагали у виборі методів та прийомів роботи над навчальним матеріалом. Так, ввідно-корективний курс був усним, значна увага приділялася фонетиці. Студентам пропонувалося не вчити теми напам'ять, а створювати життєві ситуації. При підготовці майбутніх учителів іноземної мови широко застосовувалися ТЗН (навчальні кінофільми, діафільми, тощо). На старших курсах студенти готували елементи уроку, де повинні були використовувати технічні засоби. Значущим було і вміння створювати звукові посібники та розробляти завдання по роботі з ними [2, с. 54–57].

Єдність вузівської і шкільної методик продовжувала вважатись важливим напрямом підготовки фахівця до навчання іноземної мови в школі.

Список використаних джерел:

1. Довідка управління народної освіти про стан та заходи щодо покращення підготовки вчителів для загальноосвітніх шкіл за 1965 рік. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Спр. 4713. – Арк. 30.
2. Исхакова Ф. С. О формировании профессиональных навыков и умений при обучении английскому языку / Ф. С. Исхакова // Иностранные языки в школе. – 1982. – № 1. – С. 54–57.
3. Навчальний план спеціальності 2103 Іноземні мови: англійська, французька, німецька // Навч. плани пед. ін-тів. – ЦДАВОВ України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 3761. – Арк. 41.
4. Народное образование в СССР. – М.: Педагогика, 1974. – 560 с.
5. Проект квалификационной характеристики учителя иностранного языка. Ученая комиссия по иностранным языкам ГУВУЗ Министерства просвещения РСФСР. Составители: С. Ф. Шатилов, К. И. Саломатов, Е.С. Рабунский, В. Н. Багрецов. М., 1974.
6. Про заходи щодо покращення підготовки спеціалістів та удосконалення керівництва вищою та середньою спеціальною освітою в країні Постанова Ради Міністрів СРСР // Постанови та розпорядження РМ СРСР з питань народної освіти в УРСР. – Ф. 166. – Спр. 4885. – Арк. 43–44.
7. Саломатов К.И., Шатилов С.Ф. Некоторые теоретические вопросы языкового педагогического вуза / К. И. Саломатов, С.Ф. Шатилов // Иностранные языки в школе. – 1977. – № 5. – С. 77–86.

Гулей О.В.

старший викладач,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

НОТАТКИ ДО З'ЯСУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ НАВЧАННЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА В ПІВНІЧНО-СХІДНІЙ УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

У з'ясуванні передумов, що сприяли становленню навчання декоративно-прикладного мистецтва на території Північно-Східної України у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття важливого значення набуває дослідження педагогічної спадщини зарубіжних педагогів. Зокрема, аналіз наукових праць вчених Д. Дьюї, Г. Кершенштейнера, Я. Коменського, Д. Локка, М. Монтессорі, Й. Песталоцці, Ж. -Ж. Руссо та інших уможливив виокремити елементи етнопедагогіки в педагогічних ідеях та поглядах на освіту й виховання зарубіжних діячів, що певним чином вплинули на впровадження навчання декоративно-прикладного мистецтва в Північно-Східній Україні досліджуваного періоду.

У ході аналізу наукової літератури встановлено, що Я. Коменський (1592–1670) розглядав виховання як найважливіший засіб підготовки людини